

Natuurwaardenonderzoek Overbrakerpolder

Gemeente Amsterdam
Dienst Ruimtelijke Ordening

Beleidsteam Stad

Februari 2011

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Kaders	4
3. Beschrijving van het gebied en inventarisatie	5
4. Ingrepen en analyse van de effecten op flora en fauna	8
5. Consequenties natuurwetgeving	9
6. Kansen voor natuur en aanbevelingen	12
7. Samenvatting en conclusies	13

1. Inleiding

Het project

Er wordt een bestemmingsplan voor Overbrakerpolder voorbereid. Voor het overgrote deel zal het bestemmingsplan conserverend van karakter zijn. Onderzocht wordt of Sportpark Transformatorweg geoptimaliseerd kan worden en of er voor de bouw van een multifunctioneel gebouw beletselen zijn vanuit de Flora- en faunawet. Het terrein dat door de ponyclub gebruikt wordt zal de bestemming recreatie krijgen. Overwogen wordt om daar sportvoorzieningen met een beperkte bebouwing toe te staan. Onderzocht is welke consequenties de Natuurwetgeving kan hebben voor deze plannen en hoe daar in het vervolg van het traject mee omgegaan kan worden. Hierbij is vooral aandacht besteed aan de steng beschermde soorten: vleermuizen, de rugstreeppad en vogels met een vaste nestplaats.

Leeswijzer

Deze toets behandelt eerst kort de wettelijke en beleidskaders. Daarna volgt een beschrijving van het gebied en de soorten die er voorkomen dan wel verwacht kunnen worden. Vervolgens worden de effecten die de voorgenomen ingreep heeft op de aanwezige soorten behandeld.

Werkwijze

Voor dit natuurwaardenonderzoek is gebruik gemaakt van eerder verzamelde gegevens en eerder gemaakte natuurtoetsen.

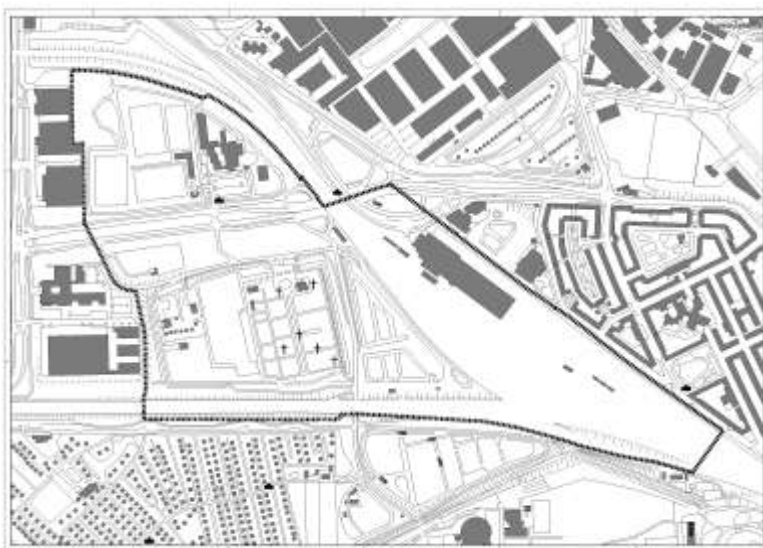
Voor de Ecologische Atlas Amsterdam worden sinds 1995 gegevens verzameld van de volgende soortgroepen: zoogdieren, broedvogels, reptielen, amfibieën, vissen, dagvlinders, libellen, sprinkhanen en krekels. Naast deze gegevens zijn de resultaten van eerdere natuurtoetsen gebruikt:

- Inventarisatie groengebied achter sportvelden; 2010.
- Diverse onderzoeken voor het voor BP bestemde terrein.
- Natuurtoets ponykamp Transformatorweg; mei 2009
- Natuurtoets Natuurspeelterrein Westerpark: juni 2009

Het plangebied is op 3 november 2010 bezocht.

Ligging van het plangebied en afbakening

Het bestemmingsplangebied ligt in het Stadsdeel West. Het ligt tussen de Amersfoortcoördinaten 118.5,489.0 en 120.0,490.0. Het gebied ligt tussen de tracés van de twee spoorbanen richting Station Sloterdijk; aan de westkant wordt het begrensd door de grens met Westpoort.

Begrenzing bestemmingsplangebied

2. Kaders

Wettelijke kaders	
Natuurbeschermingswet (1998) - Natura-2000 (gebiedsbescherming)	Gebiedsbescherming - Natuurbeschermingswet 1998: Natura 2000 Onder de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) zijn gebieden aangewezen die onderdeel uitmaken van de Europese ecologische hoofdstructuur, de Natura 2000 gebieden genaamd. Indien een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt in of in de nabijheid van een Natura 2000 gebied moet worden onderzocht of de ontwikkeling de kwaliteit van het gebied kan verslechteren of verstoren. Indien het bestemmingsplan de kwaliteit van een Natura 2000 gebied kan verslechteren of verstoren dient er een vergunning op grond van de Nb-wet te worden aangevraagd.
Flora- en faunawet en gedragscode (soortbescherming)	In april 2002 is de Flora- en faunawet (Ffwet) van kracht geworden. Op grond van deze wet zijn vrijwel alle in het wild en van nature in Nederland voorkomende dieren, beschermd. De Ffwet bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dieren en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen. Vrijwel altijd moet met door Flora- en faunawet beschermde soorten rekening worden gehouden.
Beleidskaders	
Ecologische Hoofdstructuur (landelijk en provinciaal beleid)	Voor heel Nederland is zijn natuurgebieden met verbindingszones vastgelegd. Dit noemen we de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een belangrijk middel om de hoofddoelstelling van het natuurbeleid te bereiken: natuur en landschap behouden, versterken en ontwikkelen, als essentiële bijdrage aan een leefbaar Nederland en een duurzame samenleving. De EHS moet er onder meer toe bijdragen dat afspraken over het behoud en het herstel van biodiversiteit worden nagekomen. Na realisatie is de structuur uiteindelijk grensoverschrijdend, zodat diersoorten zich vrij kunnen bewegen en vermengen over Europa. Bij kwantitatieve of kwalitatieve aantasting van de EHS dient gecompenseerd te worden volgens de in de Nota Ruimte vastgelegde regels.
Hoofdgroenstructuur (Structuurvisie gemeentelijk beleid)	In de structuurvisie van de gemeente Amsterdam (2011) worden een aantal groengebieden planologisch beschermd. Deze zijn vastgelegd in de Hoofdgroenstructuur. Functiewijzigingen zijn mogelijk en moeten aan een toetsingscommissie (TAC) worden voorgelegd. Voor inpassingen zijn richtlijnen opgesteld.
Rode lijstsoorten (landelijk beleid)	Eens per tien jaar worden er Rode lijsten opgesteld. Hierop komen soorten die om verschillende redenen sterk achteruitgaan. Voor het Ministerie van LNV zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie stimuleert dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode-lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen.

3. Beschrijving van het gebied en inventarisatie

Omgeving

Het plangebied ligt aan de rand van Westpoort, het haven en industriegebied van de Gemeente Amsterdam. Het ligt ingeklemd tussen de twee spoorbanen die naar Station Sloterdijk lopen. Aan de noordoostkant ligt een woonwijk achter de spoorlijn, aan de zuidkant liggen volkstuintenparken en het Westerpark, de start van de recreatieve en ecologische verbinding De Brettenzone. Direct aangrenzend aan het plangebied ligt aan de westkant een bedrijventerrein met vooral kantoorpanden en het Mediacollege.

Het plangebied

In het bestemmingsplangebied is overwegend groen, bebouwing van betekenis is alleen op het terrein van de jeugdgevangenis te vinden. Er zijn aan paar bijzondere groengebieden:

- Begraafplaats Sint Barbara;
- Het natuurspeelterrein;
- De bosstrook langs de Transformatorweg;
- De zone tussen het sportpark en de spoorbaan;
- Het veenweidegebied aan de westkant van begraafplaats St Barbara;
- Het terrein van ponyclub Kakelbont.

Deze zeer verschillende groengebiedjes zorgen voor een grote verscheidenheid aan groen in het bestemmingsplangebied. De taluds van de spoorbanen en de spoorbanen zelf voegen hier nog een bijzonder leefgebied aan toe.

Het sportpark Transformatorweg, met één kunstgrasveld, en het weideterrein van de huidige ponyclub met boszoom aan de Transformatorweg en het kavel dat gereserveerd is voor BP zijn in verband met de voorbereiding van het bestemmingsplan nader onderzocht.

Rondom het sportpark lopen stevige sloten. Deze hebben een apart peilvak. De boom en struiksingel in rond het sportpark is gevarieerd met ondergroei. Ook tussen de velden bevinden zich bomenrijen.

Rond de ponyweide aan de Transformatorweg loopt een mooie brede boomsingel met gevarieerde begroeiing. Het slootje langs de weg stelt weinig voor. Het is geen leefgebied voor vissen, maar is wel geschikt voor amfibieën. Het voor BP bestemde terrein is niet toegankelijk en dicht begroeid met bos, struiken en ruigte.

1. Sportpark Transformatorweg
2. Ponyweide Transformatorweg
3. Voor BP bestemd terrein
4. Natuurlijk terrein achter sportveld
5. Begraafplaats St Barbara
6. Ponyclub Kakelbont
7. penitentiaire inrichting
8. Natuurspeelterrein
9. Veenweidegebied

Zoogdieren

Vooraf via de spoorbaan en de taluds kunnen grondgebonden dieren vanuit Westpoort en de Brettenzone het plangebied bereiken. Waargenomen en verwachte zoogdieren zijn: vos, konijn, mol, egel, bosmuis en huisspitsmuis. Het hele plangebied is voor grondgebonden dieren goed bereikbaar. Op de sportvelden is er alleen leefgebied voor zoogdieren in de boszoom langs de rand van het sportpark.

Potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen

Het hele bestemmingsplangebied is in de eerste plaats een goed foerageergebied voor vleermuizen. Door de afwisselende begroeiing en de vele beschutte plekkjes zijn er veel insecten.

Beoordeling gebouwen op potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen:

In het plangebied zijn alleen de kantine en de kleedkamers bij de sportvelden en het gebouwtje op de ponyweide beoordeeld op geschiktheid als vleermuisverblijfplaats.

De gebouwen op het sportterrein zijn laag en niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen.

Ook de opstallen bij de ponyweide bieden geen verblijfsmogelijkheden voor vleermuizen.

Verblijfplaatsen in bomen

Het is niet uit te sluiten dat de grotere bomen in de bosstrook langs de Transformatorweg ruige en gewone dwergvleermuizen achter loszittende stukke schors wegkruipen en deze plekken als baltsplaatsen gebruiken. Een verblijfplaats van watervleermuizen is niet waarschijnlijk, omdat er in de buurt nooit watervleermuizen zijn waargenomen, maar is toch niet helemaal uit te sluiten.

Beoordeling groen als foerageergebied

Zowel het sportveld, met de bomenrijen langs de velden en de aangrenzende boszoom bieden goede foeragemogelijkheden voor vleermuizen. Boven de waterpartij bij de Contactweg zijn augustus 2010 een tiental jagende gewone dwergvleermuizen gezien. Ook de bosstrook langs de Transformatorweg is zeer geschikt als foerageergebied door de combinatie van inheemse boomsoorten, ruigte en de beschutte plekken tussen de bomen.

Foerageergebied in de directe omgeving

Buiten het plangebied zijn goede foerageergebieden zijn goede verblijfplaatsen in het Westerpark en in de volkstuintenparken.

Broedvogels

De dichte begroeiing van de zoom rond de ponyweide en het voor BP bestemde terrein is geschikt voor vogels zoals winterkoning, heggemus en merel. In de bomen kunnen eksters, kraaien en houtduiven nestelen. Kraaien zitten vooral in de hogere bomen. Een nest van een kraai of ekster kan door een roofvogel (bijvoorbeeld een sperwer) worden overgenomen.

Bij een stadsbrede inventarisatie van huismussen zijn er geen kolonies huismussen in het plangebied aangetroffen. Het onderzoek naar huismussen is in 2005 en 2006 uitgevoerd.

Vissen

Beschermde vissen worden in het plangebied niet verwacht.

Amfibieën

De aanwezigheid van de rugstreeppad is in het verleden aangetoond. Deze komt op verschillende plaatsen in het bestemmingsplangebied voor. Voor voortplanting worden poeltjes, greppels en kleine poeltjes gebruikt, in het weidegebied ten westen van Begraafplaats Sint Barbara en op het Natuurspeelterrein. De rugstreeppad overwintert in drogere delen. Hij graaft zich in op de begraafplaats en op de spoorbanen.

Flora

Rietorchissen zijn aangetroffen langs het Overbrakerpad. In de onderzochte deelgebieden wordt geen beschermde flora verwacht.

Ecologische verbindingen

De spoorlijn van Amsterdam richting Hemwegtunnel en richting Sloterdijkstation vormt met taluds een ecologische verbinding voor grondgebonden soorten.

De ponyweide met opstallen

4. Ingrepen en analyse van de effecten op flora en fauna

De plannen

- De bouw van een multifunctioneel voorziening op Sportpark Transformatorweg;
- Herschikking van de sportvelden;
- Overwogen wordt om op het terrein dat door de ponyclub gebruikt wordt, voor sportvoorzieningen met een beperkte bebouwing in te richten.

De effecten van de plannen op flora en fauna

Door de sloop van gebouwen kunnen er verblijfplaatsen van vleermuizen verdwijnen. Door de kap van bomen en struiken verdwijnen er nestplaatsen van vogels en mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen en foerageergebied verdwijnen.

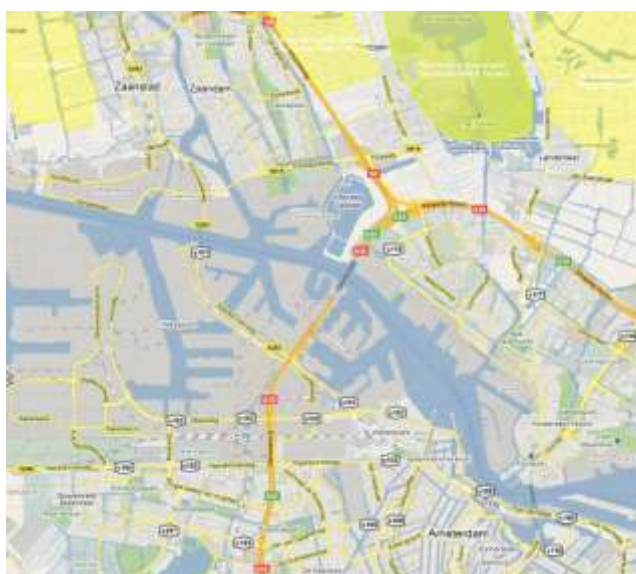

5. Consequenties natuurwetgeving

Gebiedsbescherming

Het plan bevindt zich buiten de Speciale Beschermingszones. Het dichtstbijzijnde Natura2000-gebied zijn het Oostzanerveld, het Twiske en het IJperveld aan de noordzijde van het Noordzeekanaal. Externe werking van het plan op dit Vogelrichtlijngebied is niet aannemelijk.

Het plangebied ligt niet in de Ecologische Hoofd Structuur (EHS). De nabijgelegen Brettenzone is een onderdeel van de Groene AS de natte en recreatieve EHS-verbinding tussen Spaarnwoude en Amstelland. Effecten van ingrepen in het plangebied op delen van de EHS zijn niet te verwachten.

Ligging van Natura 2000-gebieden

Hoofdgroenstructuur structuurvisie 2011
(vastgesteld februari 2011)

Een groot deel van het plangebied maakt deel uit van de Hoofdgroenstructuur van de Gemeente Amsterdam. Dat betekent dat ontwikkelingen aan voorwaarden zijn gebonden. Eventuele functieveranderingen moeten aan de Technische Adviescommissie Hoofdgroenstructuur (TAC) worden voorgelegd.

Soortbescherming, ontheffing Flora- en faunawet

Beschermde soorten

Vleermuizen

In de onderzochte deelgebieden moet er rekening mee gehouden worden dat de volgende vaste verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen voorkomen:

- baltsplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuis in bomen;
- foerageergebied voor gewone en ruige dwergvleermuis en laatvlieger;
- verblijfplaatsen van watervleermuizen in bomen.

De aanwezigheid van vleermuizen is alleen vast te stellen door gespecialiseerd onderzoek met batdetectoren, in het gedeelte van het seizoen dat vleermuizen actief zijn, uit te voeren. Door de Gegevensautoriteit Natuur is een protocol vastgesteld waaraan een vleermuisonderzoek in het kader van de Flora- en faunawet moet voldoen. Het aantal malen dat er waargenomen moet worden is afhankelijk van de te verwachten soorten en het te verwachten gebruik.

Gezien de verwachte functies zal dit betekenen dat er minimaal vier keer in een vleermuizen seizoen in de late avond of vroege ochtend onderzoek zal moeten worden gedaan. Hoe het vleermuizenprotocol moet worden toegepast is te vinden op:

<http://www.gegevensautoriteitnatuur.nl/files/vleermuisprotocol-maart-2010.aspx>

Vleermuizen worden door de Flora- en faunawet zwaar beschermd. Indien uit het nader onderzoek blijkt dat er vaste verblijfplaatsen in de bomen zijn, moet er volgens de Flora- en faunawet gehandeld worden. In de gedragscode van de Gemeente Amsterdam staan hiervoor de richtlijnen. Hieronder volgt wat de consequenties zouden kunnen zijn.

In de eerste plaats zullen voorgenomen werkzaamheden buiten de kwetsbare perioden van de aangetroffen soorten moeten plaatsvinden.

Verder moet worden aangetoond dat de functionaliteit van de vaste rust – en verblijfplaatsen behouden blijft. Dat kan door:

- Voor baltsplaatsen en foerageergebied kan dit aangetoond worden door te beredeneren dat er ruim voldoende foerageergebied in de omgeving is, de voorgenomen ingrepen zullen niet leiden tot verlies van deze functies;
- Voor verblijfplaatsen in bomen van watervleermuizen zal dit lastiger zijn. De kans dat deze aangetroffen is echter zeer klein.

Eventuele ontheffingsaanvraag verblijfplaatsen van vleermuizen

Voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen is een ontheffing van artikel 11 van de Flora- en faunawet nodig. Omdat vleermuizen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan kan ontheffing alleen aangevraagd worden op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn. Van toepassing op dit project is alleen 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.

Bij de ontheffingsaanvraag moet aangetoond worden:

- dat er een geldig belang van toepassing is;
- dat met het treffen van mitigerende maatregelen de vleermuizen ontzien kunnen worden en
- dat er met bijvoorbeeld compenserende maatregelen voldoende alternatieve verblijfsmogelijkheden gecreëerd kunnen worden.

Als de maatregelen voldoende zijn dan geeft het ministerie een 'positieve afwijzing', dat wil zeggen dat de gevraagde ontheffing niet gegeven wordt, omdat deze niet nodig is.

Broedvogels met vaste verblijfplaatsen

De nesten van roofvogels, zoals boomvalk, buizerd en sperwer, zijn ook buiten het broedseizoen beschermd. Deze vogels maken gebruik van verlaten kraaien- en eksterneesten in bomen. Het is mogelijk dat bomen in de deelgebieden gebruikt worden door roofvogels. Als deze bomen voor de ontwikkelingen moeten worden gekapt, moet worden aangetoond dat er voldoende alternatieve nestmogelijkheden in de omgeving zijn. Een ontheffing is niet mogelijk, omdat de Vogelrichtlijn geen belang kent wat van toepassing is.

Overige broedvogels

Voor de overige broedvogels geldt dat de nesten gedurende de broedtijd beschermd zijn, maar daar buiten niet. Ontheffing voor broedende vogels wordt meestal niet verleend, omdat het in de regel goed mogelijk is om verontrusting in het broedseizoen te voorkomen.

Rugstreepad

Door bureau RPS BCC is in 2008 advies uitgebracht over hoe de populatie rugstreepadden in het bestemmingsplangebied te versterken. In het onderzoek wordt geconcludeerd, dat het ontbreken van voortplantingswater een knelpunt is. Voorgesteld wordt om het aantal poelen in het gebied uit te breiden. Bij de transformatie van het gronddepot naar manege Kakelbont zijn twee paddenpoelen aangelegd. Verder is het van belang dat er een zekere dynamiek in stand blijft. Dat wil zeggen dat bij verruiging en dichtgroeien van het gebied de biotoop voor rugstreepadden verslechtert. Het is mogelijk dat er rugstreepadden 's nachts jagen op het korte gras van de sportvelden. Bouw en sloop en gewijzigde inrichting van de velden zal geen effect hebben op de populatie. Voortplantingsmogelijkheden zijn er wel bij de ponyweide. Regenplassen op de ponyweide en het ondiepe slootje zijn potentiële voortplantingsplaatsen. Voor ontwikkeling van dit gebied is een uitgebreid compensatie- en mitigatieplan voor de rugstreepad nodig. Grondwerkzaamheden veroorzaken dynamiek en trekken rugstreepadden aan. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden is een ecologisch werkplan nodig om aan te geven hoe voorkomen wordt dat er rugstreepadden slachtoffer worden.

In 2010 aangelegde betonnen paddenpoel bij manege Kakelbont

*Detail paddenpoel
Een betonnen poel is eenvoudig kaal te houden*

Vrijstelling en niet-beschermd

Voor de grondgebonden zoogdieren, de amfibieën en vissen in het plangebied geldt het vrijstellingsbesluit. Dat betekent dat er geen ontheffing nodig is bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel geldt voor alle soorten de zorgplicht. Dat betekent dat door zorgvuldig te werken zoveel mogelijk schade aan diersoorten moet worden voorkomen.

6. Kansen voor natuur en aanbevelingen

Sportpark

Complexen aan dezelfde kant houden. In ieder geval niet richting spoor om verstoring van natuur aan de buitenkant te beperken.

Zo veel mogelijk de bestaande boomsingels in stand houden.

Voor eventueel nieuw te planten bomen en struiken inheemse soorten gebruiken. Omdat hier meer soorten insecten op leven ontstaat er een beter foerageergebied voor vleermuizen en vogels.

7. Samenvatting en conclusies

Samenvatting

Voor de voorbereiding van het bestemmingsplan voor de Overbrakerpolder is een natuurwaardenonderzoek gedaan. In de voorbereiding wordt onderzocht of ontwikkelingen op het sportpark Transformatorweg en op de ponyweide aan de westkant voor het voor BP bestemde terreinen mogelijk zijn. In dit onderzoek is gekeken naar de consequenties vanuit de Natuurwetgeving.

Het is niet uit te sluiten dat er door Flora- en faunawet zwaar beschermde soorten voorkomen. De rugstreeppad is eerder aangetoond en een vaste bewoner van het gebied. Op welke wijze vleermuizen het plangebied gebruiken is niet zeker. Het plangebied is in ieder geval goed foerageergebied voor vleermuizen, verblijfplaatsen in bomen zijn mogelijk. En het kan niet worden uitgesloten dat een roofvogel het nest van een ekster of kraai in een hoge boom gebruikt.

Voor het verwijderen van bomen langs de Transformatorweg is dan ook nader onderzoek naar vleermuizen nodig. Naar verwachting zullen de voorgenomen ingrepen geen negatief effect hebben op de kwaliteit van het foerageergebied. Indien het nader onderzoek naar vleermuizen uitwijst dat er in bomen verblijvende vleermuizen zijn zullen er mitigerende en eventueel compenserende maatregelen moeten worden genomen om de ontwikkelingen te kunnen uitvoeren.

Voor eventueel in bomen broedende roofvogels zal moeten worden aangetoond dat er in de omgeving voldoende alternatieve nestmogelijkheden zijn. Gezien de hoeveelheid geschikte bomen in de omgeving zal dat geen probleem zijn.

De aanwezigheid van rugstreeppadden in het bestemmingsplangebied is bekend. Door het aanbieden van geschikt voortplantingswater en het in stand houden van een zekere dynamiek kan de populatie in stand worden gehouden.

Nader onderzoek naar vleermuizen dient volgens een voorgeschreven protocol uitgevoerd te worden.

De onderzoeksperiode beslaat het volledige seizoen dat vleermuizen actief zijn. Dit is van ongeveer april – oktober. Als er boombewonende soorten worden vermoed is een inspectie van boomholtes nodig. Dit onderzoek kan pas in november/december worden uitgevoerd. Voor de afhandeling van een eventuele ontheffingsaanvraag moet vervolgens minimaal vier maanden worden uitgetrokken.

Geadviseerd wordt om het nader onderzoek naar vleermuizen minimaal één jaar voor de start van werkzaamheden uit te voeren.

Overwogen kan worden om de maatregelen, die worden genomen om de populaties van beschermde soorten in stand te houden, in de vorm van een ontheffingsaanvraag aan het ministerie voor te leggen.

Wanneer er voldoende mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen zal de ontheffing of de 'positieve afwijzing' naar verwachting worden verkregen.